

**Tlaleho e Lekotsweng
Botjha ya
Kharikhulamo Ya Naha ya
Dihlopha/Dikereiti Tsa
R-9
(ya Dikolo)**

Tjhebokakaretso

DEPARTMENT OF EDUCATION
(Lefapha La Thuto)

E Phatlaladitswe ke Lefapha la Thuto
Sol Plaatjie House
123 Schoeman Street
Pretoria

Private Bag X895
Pretoria

Mohala: +27 (12) 312 5911

Fekese: +27 (12) 321 6770

Website: [http:// education. pwv.gov.za](http://education.pwv.gov.za)

Tumellatshebediso © Lefapha la Thuto la Aforika Borwa

Dibukana tsa phatlalatso ena di ka fumaneha ho Botsamaisi: Kgokahanyo
ya Naha le Diporofensi, Lefapha la Thuto, Pretoria.

Mohala: (012) 312 5410

ISBN: 1-919917-16-01

Gazzete No.: 23406, Vol. 443, Motsheanong 2002

Tokomane ena e tlameha hore e balwe e le karolo ya Tlaleho e lekotsweng botjha ya Kharikhulamo ya Naha ya Dihlopha/Dikereiti R - 9 (Dikolong)

Tlaleho ena ya Kharikhulamo ya Naha e kenyelletsa:

1. Tjhebokakaretso
2. Ditlaleho tse robedi tsa Tikoloho tsa ho Ithuta

THLOKOMEDISO HO MMADI

Lefapha la Thuto le motlotlo ho nehelana ka Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha bakeng sa Dikereiti tsa R-9 ka dipuo tsohle tse 11 tsa semmuso tsa Aforika Borwa.

Tsela ya ho ngola ho ya ka melawana ya puo e itseng le ho fetolela puong e nngwe ke e rarahaneng ka ho fetisisa e bileng e phephetsa. Maemong a mangata tlotlontswe le molawana wa ho bopa dipolelo bakeng sa kharikhulamo di ne di lokela ho ntshetswa pele ke batho ba sebetsang ka ditokomane tsena. Ditokomane tsena di ile tsa behwa tekong moo ho nang le ditsebi lebaleng la thuto hore di di sekaseke.

Lefapha la Thuto le sheba ditokomane tsena e le qaleho ya tsela ya ho ntlafatsa le ho hodisa Dipuo tsa rona. Re amohela/dumella le ho kgothaletsa batho ba lepatlelong la thuto ho sebedisa ditokomane tsena e le motheo wa kgolo e tswelang pele.

Ketapele	1
Mantswe a lelekelang	2
Boitshetleho	4
Molaotheo, Makgabane, Kaho ya Setjhaba le Kharikhulamo	7
Mofuta wa Moithuti ya Labalabetsweng/lebelletsweng	9
Mofuta wa Titjhere o Labalabetsweng/lebelletsweng	9
Sebopeho sa Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha Dikereiti R-9 (dikolong)	10
Dintlhatheo tsa Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha	11
Toka ya Phedisano, Tikoloho e Itekanetseng, Ditokelo tsa Botho le Kenyeletso/ho se kgetholle	11
Thuto e thehilweng hodima Diphetho	12
Boemo bo Hodimo ba Bokgoni le Tsebo ho Bohle	13
Tlhakiso le Phihlello	14
Kgatelopele le Momahanyo	14
Sebopeho le Dikgopolokutlwisiso tse Sebedisitsweng Ditlalehong tsa Tikoloho tsa ho Ithuta	15
Sephetho sa ho Ithuta ke eng?	15
Maemo a Hlahlobo ya Tekolo ke eng?	16
Maemo a Hlahlobo ya Tekolo a fapana jwang le Sephetho sa ho Ithuta?	16
Mananeo a ho Ithuta	16
Mananeo a ho Ithuta Mophatong ka nngwe	17
Ditataiso tsa Mananeo a ho Ithuta	18
Kabo ya Nako	18
Hlahlobo ya Tekolo	20
Setefikeiti sa Thuto le Thupelo e Akaretsang	20

Ditokoloho tsa ho Ithuta: Ditlhaloso le Diphetho	22
Dipuo	22
Tlhaloso	22
Diphetho	23
Mmetse	23
Tlhaloso	23
Diphetho	24
Mahlale a Tlhaho	25
Tlhaloso	25
Diphetho	25
Mahlale a Phedisano	26
Tlhaloso	26
Diphetho	26
Bonono le Botjhaba	26
Tlhaloso	26
Diphetho	27
Kamahanyo ho tsa Bophelo	28
Tlhaloso	28
Diphetho	29
Mahlale a Kgwebo le Tsamaiso	29
Tlhaloso	29
Diphetho	30
Thekenoloji	30
Tlhaloso	30
Diphetho	31

Tlhahiso ya kharikhulamo ya naha ke qholotso e kgolo setjhabeng se seng le se seng. Boemong ba yona bo phatlaletseng, tsamaiso ya thuto ya rona le kharikhulamo, di hlahisa maikutlo a rona jwalo ka setjhaba le ponelopele ya rona ya ka moo re bonang mofuta o motjha wa setjhaba oo re o lemohang baneng le baithuting ba rona. Ka kgetho ya yona ya se lokelang ho ba kharikhulamong, e emela ditlhoko tsa rona tse tlang pele le dikakanyo tsa rona tsa hore thuto e ntle e lokela ho ba jwang boemong ba yona bo tebileng.

Kharikhulamo ena e ngotswe ke Maaforika Borwa a e ngolla Maaforika Borwa, a boulellang dintlhatheo le tshebetso ya demokerasi. E fupere ponelopele ya rona ya matitjhere le baithuti ba nang le tsebo ba bile ba na le mahlakore a mangata a thuto, ba bile ba bontsha kelohlolo ntlheng tsa tikoloho mme ba kgona ho ntsha maikutlo le ho nka mehato qholotsong tse tla nneng di tobane le Aforika Borwa mongwahakgolong ona wa mashome a mabedi a nang le motso.

Empa re lokela ho ba le bonnete ba seo kharikhulamo e ka se fihlellang, le seo e ke keng ya se fihlella. Ho se lekalekane le bofuma di ntse di tshwenya/kgathatsa boitemohelo ba thuto malapeng a mangata le baneng ba ona. Kharikhulamo e tolokwa e bile e tla nne e tolokwe ka ho se tshwane hape e tla sebediswa maemong a fapaneng. Re tla e ntlafatsa le ho e kenya tshebetsong ka hohle ka moo re ka kgonang. Re tla be re etse boiteko bo matla ho etsa hore ho lemohuwe ponelopele ya yona ka dintlha tsohle tsa ho ruta le ho ithuta.

Sena se hloka boinehelo le ho ba le seabo ha bohle ba sebetsang thutong. Re hloka tshebedisano e felletseng ya Mmuso, batswadi, matitjhere, baithuti le setjhaba ka kakaretso. Ke a tshepa hore Tlaleho ena e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya naha, e tla akaretsa mehopolo e tla ntshetsa pele tshebedisano e jwalo.

MOPOROFESARA KADER ASMAL, MP
LETONA LA THUTO

Kopanong ya yona e ikgethileng ya la 12 Loetse 1997, Lekgotla la Dihlooho tsa Mafapha a Thuto le ile la kgothalletsa *Tlaleho ya Nakwana ya Kharikhulamo ya Naha ya Dihlopha/Dikereiti R-9* bakeng sa kananelo ya Letona. E ile ya lebiswa le ho amohelwa ke Khansela ya Matona a Thuto kopanong ya yona ya la 29 Loetse 1997 e le ditokomane tsa leano tse tharo tse arohaneng, ya Mophato wa Motheo, o Mahareng le o Phahameng.

Kopanong ya lona ya la Phutjane 2000, Lekgotla la Matona a Thuto le ile la dumellana ka hore *Tlaleho ya Kharikhulamo ya Naha ya Dihlopha/Dikereiti R-9*, e lokela ho lekolwa botjha hore e tsamaellane le dikgothalletso tsa Raporoto ya Lekgotla la Tekolobotjha (31 Motsheanong 2000) ho beha motjheng le ho matlafatsa Kharikhulamo 2005.

Lekgotla la Porojeke ya Letona la ho Beha motjheng le ho Matlafatsa Kharikhulamo 2005, le ile la thehwa ho etsa mosebetsi oo. Tsela ya ho lekolwa botjha e ile ya qala ka Pherekong 2000 ka baqapi ba kharikhulamo ba ka bang 150, ba tswang setjhabeng sa thuto. Ka la 30 Phupu, Tlaleho ya Nakwana e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha bakeng sa dikereiti R-9 (dikolong) e ile ya lokollelwa maikutlo a setjhaba ka kgwedi tse tharo. Ka Pudungwana makgotla a ho mamela a bohle a ile a bitsetswa ho tla mamela tsa kharikhulamo. Ha maikutlo le diphehiso tsa setjhaba di se di amohetswe, di manollotswe, dihlopha tsa tshebetso tsa kharikhulamo tsa Lekgotla la Porojeke ya Letona di ile tsa boela tsa dula ka Tshitwe 2001 ho kenyelletsa diphetoho tse kgothalleditsweng ho ntlafatsa. Tokomane ena ke ditholwana tsa tsamaiso eo.

Tokomane ena le Ditlaleho tsa Ditikoloho tsa ho Ithuta tse phatlaladitsweng e le sekgomaretso, di bopa Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Dikereiti R-9 (dikolong). Tlaleho e lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha e tla nka sebaka sa Tlaleho ya Kharikhulamo ya Naha bakeng sa Kereiti R-9, e amohetsweng ka 1997, hang hang ha e hlahiswa tshebetsong.

Moralo le leano le utlwahalang le sebetsehang, le tla hlahiswa ka tshebedisano ya basebetsimmoho bohle ba phedisano, ho nnetefatsa tlhahiso e atlehileng ya Tlaleho e lekotsweng botjha ya Kharikhulamo ya Naha Dikereiting tsa R-9 (Dikolong).

Leano la jwale la Hlahlobo ya Tekolo la 23 Tshitwe 1998 (Koranta ya Mmuso 19640) le Leano la Puo Thutong la 14 Phutjane la 1997 (Koranta ya Mmuso 17997) di lokela hore di balwe mmoho le Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya

Kharikhulamo ya Naha bakeng sa dikereiti R-9 (Dikolong). Leano la Tekolo le lona le lokelwa ho balwa mmoho le karolo e loketseng ya Tlaleho e nngwe le e nngwe ya Tikoloho ya ho Ithuta. Ho fihlela ka 2008, leano la jwale le amanang le kabo ya mangolo a thuto le tla nne le sebediswe. Ka mora moo Setifikeiti sa Thuto le Thupelo e Akaretsang se kentsweng motjheng hore se tsamaellane le Tlaleho ena e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha, se tla kenngwa tshebetsong. Setifikeiti sa Thuto le Thupelo e Akaretsang sa ho kena sekolo ho tlamang ke boithutelo bo felletseng/phethahetseng bo thehilweng hodima boemo boo diphetho tsa ho ithuta di tla fihlellwang ka tshebediso ya maemo a hlahlobo ya tekolo a Sehlopha/Kereiti 9.

MOLAODI - KAKARETSO
THAMI MSELEKU

Mmuso wa Aforika Borwa wa demokerasi o ile wa fumana lefa la tsamaiso e arohaneng, e bileng e sa lekane ya thuto. Tlase mmuso wa kगतello/kgethollo, Aforika Borwa e ne e na le mafapha a fapaneng a leshome le metso e robong, a arohantsweng ho ya ka morabe, tikoloho/sebaka le mohopolo. Tsamaiso ena ya thuto, e ne e lokisa/kwetlisa bana ka mekgwa e fapaneng bakeng sa maemo ao ba neng ba lebelletswe ho ba ho ona setjhabeng, moruong le bophelong ba sepolotiki ka tlase mmuso wa kgethollo/kगतello. Lefapheng le leng le le leng, kharikhulamo e bile le seabo se sehlo ho matlafatseng ho se lekalekane. Seo bana ba neng ba se rutwa, le mokgwa oo ba neng ba rutwa ka wona, le hore ebe ba ne ba rutwa na, se ne se fapana ho latela seabo seo ba neng ba lebelletswe ho ba le sona setjhabeng ka kakaretso.

Phetoho ya kharikhulamo Aforika Borweng ya ka mora kgethollo, e qadile hang hang feela ka mora dikgetho tsa 1994 ha Foramo ya Thuto le Thupelo ya Naha, e qala tsela ya ho lekola botjha silabase le tekatekano ya thuto. Sepheo se sehlo sa tsela ena e ne e le ho theha motheo bakeng sa silabase e le nngwe ya sehlooho ya naha. Ho tlatselletsa tekatekano le momahanyo ya silabase e ntseng e le teng, baqapi ba kharikhulamo ba Foramo ya Thuto le Thupelo Boemong ba Naha, ba ile ba tlosa ba sa lobe letho puo e bontshang kgethollo le e sa kgathalleng maikutlo a batho silabaseng e ntjha. Ya ba kgetlo la pele diqeto tsa kharikhulamo, di etswa ka mokgwa wa ho tadimisana le wa boemedi. Empa tsela ya Foramo ya Thuto le Thupelo, e ne e se, ebile e ne e sa ikemisetsa ho ba tsela e ntshetsang pele kharikhulamo.

Thuto ya bophelo bohle e tlileng ka tokomane ya *Moralo wa Kharikhulamo ya Naha (1996)*, e bile tlaleho ya pele e kgolo ya kharikhulamo ya Aforika Borwa ya demokerasi. E ne e thehilwe ka dintlhatheo tse tswang Pampiring e Tshweu ya Thuto le Thupelo (1995), Molao wa lekgotla la Aforika Borwa la Phumano ya Mangolo wa 58 (1995) le Molao wa Leano la Thuto ya Naha (wa nomoro ya 27 wa 1996). Pampiri e Tshweu e hatella tlhokeho ya diphetoho tse kgolo thutong le thupelong Aforika Borwa, e le hore ho tle ho tliswe maemo setlwaeding le ho fetola ho ruta le ho ithuta Aforika Borwa. Hape e hatella tlhokeho ya ho sutha mokgweng wa kgale wa sepheo le maikemisetsa, ho kena ho wa thuto e thehilweng hodima dipheho. E ile ya phahamisa ponelopele ya:

Naha e atlehileng, e kopaneng ka nnete, ya demokerasi le e hlodisanang matjhabeng, e nang le baahi ba rutehileng, ba kgonang ho qapa le ho ba kelohloko, ba maphelo a nang le tlhahiso, a kgotsofetseng, naheng e hlokanang merusu, kgethollo le leeme.

Molao wa Leano la Thuto ya Naha (nomoro 27 ya 1996) o ile wa etsa sebaka sa ho ntshetsa pele disebediswa tse latelang tsa moralo wa kharikhulamo, ho tshehetsa mokgwa wa katamelo o theilweng hodima diphetho:

- ▶ Diphetho tse Hlokolosi tse Hokahanang Tikolohong (tseo ha morao di tla tsejwa ka hore ke diphetho tse hlokolosi le tsa ntshetsopele), tse hlahisitsweng kgetlo la pele ke Leano la molao wa Lekgotla la Aforika Borwa la Mangolo a Boithutelo (SAQA) wa 1995
- ▶ Diphetho tse Qoholehileng
- ▶ Ditlaleho tse fapafapaneng
- ▶ Makgetha a Hlahlobo ya Tekolo
- ▶ Ditshupisi tsa tshebetso
- ▶ Nako ya ho ruta le nako eo ho ka etswang mesebetsi e meng ka yona.
- ▶ Hlahlobo ya Tekolo e tswelang pele, Ho Rekota le ho Tlaleha

Disebediswa tsa moralo wa kharikhulamo tsa tlatsetso, di bopilwe ka dilemo tse hlahlamanang mme di kenyellelsa:

- ▶ Dihlophisi tsa Mophato
- ▶ Dihlophisi tsa Mananeo
- ▶ Maemo a Lebelletsweng a Tshebetso
- ▶ Mananeo a ho ithuta

Ka Mphalane 1997, Tlaleho ya Kharikhulamo ya Naha ya dikereiti R-9 e ile ya phatlalatswa ho latela Tsebisano ya Mmuso ya 1445. Leano la Hlahlobo ya Tekolo Mokgahlelong wa Thuto le Thupelo e Akaretsang la Dihlopha/Dikereiti tsa R-9 le Thuto le Thupelo ya Motheo ya ba Baholo, le ile la hlahiswa ka Tshitwe 1998 (Molao 19640). Kharikhulamo ya 2005 le ho kenngwa tshebetsong ha yona, tse hlahisitsweng dikolong ka 1998, di ile tsa lekolwa botjha ke Komiti ya Letona ka 2000. Mosebetsi wa tekolo ena e ne e le ho lekola sebopeho le moralo wa kharikhulamo, ho tlwaetsa matitjhere, thupelo le ntshetsopele, dithusathuto tsa ho ithuta, thuso eo diporofensi di e fang matitjhere dikolong le tekanyetso ya nako e behilweng bakeng sa ho e kenya tshebetsong. Komiti ya Letona ya Tekolo Botjha e ile ya hlahisa tlaleho ya yona ka la 31 Motsheanong 2000.

Komiti ya Tekolo Botjha e ile ya kgothalletsa hore ho matlafatswa ha Kharikhulamo ho batla hore ho hlophiswe ka matshwao a yona a moralo le ho nolofatsa puo ya yona ka tshebediso ya tlhahiso ya Tlaleho e fetotsweng ya

Kharikhulamo ya Naha. Ho feta moo e ile ya kgothalletsa hore Tlaleho ena e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha, e fokotse matshwao a moralo wa kharikhulamo ho tloha ho a robedi, ho ya ho a mararo e leng: diphetho tse hlokolosi le tsa ntshetsopele, diphetho tsa ho ithuta le maemo a hlahlobo ya tekolo. Ebile e lokela ho tsepamisa kharikhulamo le hlahlobo ya tekolo. Ho tlatselletsisa e ile ya kgothalletsa hore ho kenngwa tshebetsong ho hloka ho matlafatswa ka ho ntlafatsa tlwaetso le thupelo ya matitjhere, dithusathuto tsa ho ithuta le tshehetso tsa diporofensi. Ya boela ya kgothalletsa ho nyehliswa ha meedi ya nako bakeng sa ho kenngwa tshebetsong.

Ka Phutjane 2000 Lekgotla la Matona a Thuto le ile la amohela dikgothalletso tsa Komiti ya Tjhebotjha. Ka Phupu 2000 Kabinete ya qeta ka hore:

Ntshetsopele ya Tlaleho ya Kharikhulamo ya Naha, e tlamehile ho sebetsa ka puo e hlakileng le e bonolo/utlwahalang, le seo e leng ditlhoko tsa kharikhulamo maamong le mephatong e fapaneng, e tlameha ho qala hanghang. Tlaleho ya mofuta ona e lokela le ho shebana le dingongoreho tse aparetseng ho phaellana ha kharikhulamo ka mosebetsi, e bile e tlamehile ho fana ka tlhaketso ya mofuta wa moithuti ho ya ka tsebo, bokgoni, makgabane le maikutlo – ya lebelletsweng qetellong ya mokgahlelo wa Thuto le Thupelo e Akaretsang.

Tekolo botjha ya Kharikhulamo ya 2005 e hlalositse Tlaleho ya nakwana e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha bakeng sa dikereiti tsa R-9 (Dikolong). Tlaleho ena ya nakwana e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha bakeng sa dikereiti tsa R-9, e ile ya phatlalatswa bakeng sa ho lekolwa ke setjhaba ka la 30 Phupu 2001. E ile ya lekolwa ho itshetlehlilwe haholo ka maikutlo a ntshitsweng ke setjhaba ka 2001/2002. Ka hoo Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha ha se kharikhulamo e ntjha empa ke ho behwa maamong le ntlafatso ya Kharikhulamo 2005. E dula e ntse e sireleditse dintlhatheo, sepheo, le ho tshepeha ha Kharikhulamo ya 2005 ebile e nnetefatsa boitlamo ho thuto e thehilweng hodima diphetho.

Ha tshebetso ya ho lekola kharikhulamo botjha e ntse e tswelapele, tshebetso dikolong ho tloha Sehlopheng/Kereiting ya R - 9, e ne e ntse e tswelapele ka leano la pele. Ha Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha ya dikereiti tsa R-9 (Dikolong) e fetoha leano, e tla nka sebaka sa tlaleho ya Kharikhulamo ya Naha ya dikereiti tsa R -9 e amohetsweng ka 1997. Tlhahiso ya Tlaleho e lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha bakeng sa dikereiti tsa R-9 (Dikolong) Mophatong wa Motheo e raletswe selemo sa 2004.

Tokomane ena e hlahisa le ho nehelana ka boitshetleho ho Ditlaleho tsa Ditikoloho tsa ho Ithuta tse robedi tse bopang motheo wa Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Dikereiti tsa R- 9 (Dikolong) Mokgahlelong wa Thuto e Akaretsang le Thupelo.

Molaotheo, Makgabane, Kaho ya Setjhaba le Kharikhulamo

*Molaotheo, Makgabane, Kaho ya Setjhaba
le Kharikhulamo*

Molaotheo wa Rephapoliki ya Aforika Borwa, 1996 (Act 108 of 1996) o nehelana ka motheo wa phetoho ya kharikhulamo le ntshetsopele Aforika Borweng ya kajeno. Selelekela sa Molaotheo se hlalosa hore maikemisetso a molaotheo ke ho:

- ▶ phekola dikarohano tsa nako e fetileng le ho bopa setjhaba se thehilweng ka makgabane a demokerasi, toka ya phedisano/boahisani, le ditokelo tsa botho tsa motheo.
- ▶ ntlafatsa boleng ba bophelo ba baahi bohle le ho rarolla bokgoni ba motho e mong le e mong.
- ▶ beha motheo wa setjhaba sa demokerasi se amohelanang, seo ho sona mmuso o theilweng hodima thato ya batho mme moahi e mong le e mong a sireleditsweng ka ho lekana ke molao.
- ▶ ho aha Aforika Borwa e tshwarahaneng ya demokerasi, e nang le bokgoni ba ho nka sebaka sa yona se tshwanetseng jwalo ka naha e ipusang lelapeng la matjhaba.

Lengolopetlelo le buang ka Makgabane, Thuto le Demokerasi (The Manifesto on Values, Education and Democracy) (Lefapha la Thuto, 2001) le hlwaya makgabane a motheo a leshome a Molaotheo. Ona ke:

- ▶ Demokerasi
- ▶ Toka ya Phedisano le Tekano
- ▶ Ho se kgetholle ka Morabe le ka Bong
- ▶ Botho

- ▶ Setjhaba se amohelanang
- ▶ Boikarabelo
- ▶ Tlhompho
- ▶ Puso/Taolo ya Molao
- ▶ Poelano

Lengolopetlelo le boela le hlwaya mawa a leshome le metso e tsheletseng (16), ho tlwaetsa Maaforika Borwa a matjha makgabane a Molaotheo. Mawa ana a hlahiswa ho Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha mme a kenyelletsa ho:

- ▶ Hodisa kapa ho ntlafatsa tlwaelo ya kgokahanyo le ya ho ba le seabo sekolong.
- ▶ Beha mohlala o motle: ho kgothalletsa boinehelo le boipabolo matitjhereng.
- ▶ Nnetefatsa hore Moaforika Borwa e mong le e mong o kgona ho bala, ho ngola, ho bala dipalo le ho nahana.
- ▶ Taba phaposi ya borutelo ka tlwaelo ya ditokelo tsa botho.
- ▶ Etsa Bonono le Botjhaba karolo ya kharikhulamo.
- ▶ Kgutlisetsa nalane/hisetori kharikhulamong.
- ▶ Ho ithuta ka ho phatlalla ho enneng ha ditlwaelo tsa botjhaba le mehopollo ya lefatshe tseo ka hara tsona ho kopana ha Aforika Borwa ho itlhalisang/ iponahatsang.
- ▶ Etsa hore botemengata bo kgonehe.
- ▶ Sebedisa dipapadi ho bopa ditlamahano tsa phedisano le ho hodisa/otla kaho ya setjhaba dikolong.
- ▶ Nnetefatsa tekano phumanong ya thuto.
- ▶ Phahamisa twantsho ya semorabe dikolong.
- ▶ Rarolla bokgoni ba banana le ba bashanyana.
- ▶ Sebetsana le HIV/AIDS le ho hodisa tlwaelo ya boikarabelo thobalanong le phedisanong.
- ▶ Etsa hore dikolo di bolokehe ho ka ithuta le ho ruta, le ho nnetefatsa puso ya molao.
- ▶ Phahamisa boitshwaro bo botle le tikoloho.
- ▶ Hodisa/otla lerato le letjha la naha kapa ho tiisa boahi bo tshwanang.

Molaotheo o totobatsa makgabane a phedisano a setjhaba le ditebello tsa seabo, ditokelo, le boikarabelo ba baahi Aforika Borweng ya demokerasi. Lengolo la Ditokelo le beha boleng bo ka sehloohong hodima tekano, seriti sa botho,

bophelo, le tokoloho le tshireletso ya batho. Tsena le ditokelo tse ding tsa tokoloho ya bodumedi le kgolo, boitlhamiso/boitsebiso le kamanyo, di tsamaya mmoho le ditokelo tsa moruo le phedisano. Motho e mong le e mong o na le tokelo ya ho lokoloha bofumeng, ho hlokeng lehae, bophelong bo seng botle le tlaleng.

Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha, e batla ho kenyelletsa makgabane ana tsebong le bokgoning boo e batlang ho bo phahamisa. E kgothaletsa hara baithuti bohle temohelo le kutlwisiso ya ho phatlalla ho enneng ha botjhaba, ditumelo, mehopollo ya lefatshe tseo ka hara tsona ho kopana ha Aforika Borwa ho itlhamisang/iponahatsang.

Mofuta wa Moithuti ya Labalabelwang / Lebelletsweng

*Mofuta wa Moithuti ya
Labalabelwang/Lebelletsweng*

Phephetso Tlalehong e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha, ke mokgwa oo makgabane a toka ya phedisano, tekano le demokerasi di ka lohellanang ho wona kharikhulamong yohle. Ho phahamiswa ha makgabane ho bohlokwa, e seng feela molemong wa ho intshetsa pele, empa le ho nnetefatsa hore boitsebahatso ba setjhaba sa Aforika Borwa, bo ahilwe hodima makgabane a fapaneng le ao e neng e le motheo wa thuto ya kgethollo. Mofuta wa moithuti ya lebelletsweng, ke ya tla beng a tletse ka makgabane mme a etsa dintho ho latela ditabatabelo tsa setjhaba se thehilweng hodima tlhompho ya demokerasi, tekano, seriti sa botho, bophelo, le toka ya phedisano.

Kharikhulamo e ikemiseditse ho ntshetsa pele bokgoni bo felletseng ba moithuti ka mong jwalo ka moahi wa Aforika Borwa e lokolohileng. E batla ho bopa moithuti wa bophelo bohle, ya nang le boitsehepo le boikemelo, ya nang le phadimeho, ya rutehileng dipalong le ya nang le bokgoni bo phatlaletseng, ya mosa, ya nang le tlhompho tikolohong le bokgoni ba ho ba le seabo setjhabeng jwalo ka moahi ya kelohlolo le ya mafolofolo.

Mofuta wa titjhere o labalabelwang/ lebelletsweng

*Mofuta wa titjhere o labalabelwang/
lebelletsweng*

Matitjhere maamong ohle a bophelo ke baphehisi ba sehlooho phetohong ya thuto Aforika Borwa. Matitjhere a na le seabo se seholo thutong. Tlaleho ya Kharikhulamo ya Naha e na le tjhebelopele ya matitjhere a rutehileng ka nepo, ba nang le boiphihlelo, ba ikemiseditseng, le ba tsotellang ba tla kgona ho phethisa mesebetsi e fapaneng e tshwantshisitsweng ho Pehelo le Maemo a Matitjhere, ya 2000 (Koranta ya Mmuso ya 20844). Sena se tjheba titjhere jwalo ka balamodi ba ho ithuta, batoloki le ba ralang Mananeo a ho ithuta le disebediswa, baetellipele, batsamaisi, le baokamedi, baithuti, bafuputsi, le baithuti ba bophelo bohle, ditho tsa setjhaba, baahi, baruti, bahlahlobi, le ditsebi tsa mophatso kapa tikoloho ya ho ithuta.

Sebopeho sa Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha sa Dikolo (Dihlopha/Dikereiti tsa R - 9)

Sebopeho sa Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha sa Dikolo (Dihlopha/Dikereiti tsa R - 9)

Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha, e bopilwe ka Tjhebokakaretso le Ditlaleho tsa Tikoloho ya ho Ithuta tse robedi.

Tlalehong ya Kharikhulamo ya Naha, ho na le Tikoloho tsa ho Ithuta tse robedi. Tikoloho ya ho ithuta ke lebala/lepatlelo la tsebo, bokgoni le makgabane a nang le matshwao a ikgethileng hape e na le mahokela le mapatlelo a mang a tsebo le Tikoloho tsa ho Ithuta. Tlalehong ena e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha, Tikoloho tsa ho Ithuta ke tsena:

- ▶ Dipuo
- ▶ Mmetse
- ▶ Mahlale a Tlhaho
- ▶ Thekenoloji
- ▶ Mahlale a Phedisano
- ▶ Bonono le Botjhaba
- ▶ Tlwaetso ho tsa Bophelo
- ▶ Mahlale a Kgwebo le Tsamaiso

Kamano pakeng tsa ditokelo tsa botho, tikoloho e itekanetseng le toka ya phedisano, ho sebetsanwa le tsona Tlalehong ya Tikoloho ya ho Ithuta e nngwe le e nngwe.

Ditlaleho tsa Tikoloho tsa ho Ithuta, di fana ka tataiso ya ditlhokeho le ditebello ho tswa Sehlopheng/Kereiting ya R ho ya ho ya 9 dikolong tse Mokgahlelong wa Thuto le Thupelo e Akaretsang.

Dintlhatheo tsa Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha

Dintlhatheo tsa Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha

Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha, ya (Dihlopha/Dikereiti R - 9) e ahella hodima ponelopele le makgabane a Molaotheo le Kharikhulamo ya 2005. Dintlhatheo tsena di kenyelletsa:

Toka ya Phedisano, Tikoloho ya maemo a itekanetseng, Ditokelo tsa botho ho se Kgethollo.

Toka ya Phedisano, Tikoloho ya maemo a itekanetseng, Ditokelo tsa botho le ho se Kgethollo.

Kharikhulamo e ka ba le seabo sa bohlokwa ho etseng tlhokomedi/temoso ya dikamano pakeng tsa ditokelo tsa botho, tikoloho e maemong a lokileng, toka ya phedisano le ho se kgetholle. Dinaheng tse ding sena se etswa ka thuto ya ditokelo tsa botho le boikarabelo ba setjhaba. Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha, e lekile ho nnetefatsa hore Ditlaleho tsohle tsa tikoloho ya ho Ithuta di totobatsa/hlahisa dintlhatheo le ditlwaelo tsa toka ya phedisano, tlhompho ya tikoloho le ditokelong tsa botho jwalo ka ha ho hlahositswe Molaotheong. Ka ho qoholleha kharikhulamo e leka ho ba sedi dintlheng tsa bofuma, ho se lekalekane, morabe, bong, dilemo, bohole le diphephetso tse kang Kwatsi ya bosolla tlhapi (HIV/AIDS).

Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha, e amohela mokgwa wa ho akaretsa ka ho totobatsa, bonyane, ditlhokeho tsa baithuti bohle. Ditlhoko tsa thuto e ikgethileng, tsa thuto, tsa phedisano, tsa maikutlo le tsa botho ba baithuti, ho tla shebanwa le tsona moralong le ntshetsopeleng ya mananeo a ho ithuta a loketseng.

Thuto e thehilweng hodima Diphetho

Thuto e thehilweng hodima Diphetho

Thuto e thehilweng hodima diphetho e nka tshebetso ya ho ithuta e le ya bohlokwa jwalo ka dikahare. Ka bobedi tsela ya ho etsa se itseng le dikahare tsa thuto, di toboketswa ka ho totobatsa diphetho tse loketseng ho fihlelwa qetellong ya tsela ena. Tlalehong e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha, diphetho tsa ho ithuta le maemo a hlahlobo ya tekolo, di radilwe ho tswa diphethong tse hlokolosi/bohlokwa le tsa ntshetsopele.

Diphetho tse hlokolosi le tsa ntshetsopele, ke lenane la diphetho tse ntshitsweng Molaotheong, ebile di teng molaong wa Lekgotla la Aforika Borwa la Mangolo a Boithutelo (1995). Di hlalosa mofuta wa moahi eo tsamaiso ya thuto le thupelo e lokelang ho ikemisetsa ho mmopa. Diphetho tse hlokolosi/bohlokwa di labalabella baithuti ba tla kgona ho:

- ▶ hlwaya le ho rarolla diqaka mme ba etse diqeto ka ho sebedisa ho nahana ka tshekatsheko le boiqapelo bo tebileng.
- ▶ sebetsa ka katleho le ba bang sehlopheng, mokgatlong le setjhabeng.
- ▶ itlhophisa, ho itaola le ho laola mesebetsi ya bona kapa seo ba se etsang ka boikarabelo le ka bokgoni.
- ▶ bokella, ho manolla, ho hlophisa le ho hlahloba tlhahisoleseding ka tshehollo.
- ▶ buisana ka katleho ka tshebediso ya ditshwantsho/tse bohuwang, matshwao kapa bokgoni ba puo ka mekgwa e fapaneng.
- ▶ sebedisa mahlale/saense le thekenoloji ka katleho mme ka kelohloko ba bontshe boikarabelo malebana le tikoloho le bophelo ba ba bang.
- ▶ bontsha kutlwisiso ya lefatshe jwalo ka sete ya tsamaiso tse amanang ka ho lemoha hore maemo a ho rarolla diqaka, ha a sebetse a le mang jwalo ka sehlekehleke.

Diphetho tsa ntshetsopele di labalabella baithuti bao hape ba tla kgona ho:

- ▶ nahana le ho batlisisa mofuta e fapaneng ya mawa a ho ithuta ka katleho.
- ▶ ba le seabo jwalo ka baahi ba nang le boikarabelo, bophelong ba setjhaba sa selehae, sa setjhaba le ditjhabeng tsa lefatshe lohle.
- ▶ ba hlokolosi botjhabeng le bokgabaneng ba bonono maemong a fapaneng a phedisano.
- ▶ batlisisa thuto le menyetla ya mesebetsi.
- ▶ ntshetsa pele menyetla ya tsa kgwebo.

Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha, e leka ho kenyelletsa le ho boloka ponelopele ya demokerasi ya setjhaba le baahi ba tla hlaha tsamaisong ya rona ya sekolo.

Ka Ditlaleho tsa tikoloho tsa ho Ithuta, Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha e hlwaya dipheo, ditebello le diphetho tse lokelang ho fihlelwa ka tshebediso ya diphetho tsa ho ithuta tse nyalanang/amanang le maemo a hlahlobo ya tekolo. Diphetho tsa ho ithuta tsa Tikoloho e nngwe le e nngwe ya ho Ithuta, ho nehelanwa ka tsona ha morao hona Tjhebokakaretsong ena. Maemo a hlahlobo ya tekolo, a fumaneha Ditlalehong tsa nnete tsa Tikoloho tsa ho Ithuta tse phatlaladitsweng e le dihlobotho tokomaneng ena.

Diphetho le maemo a hlahlobo ya tekolo, di totobatsa thuto e kgothalletsang ho ba le seabo; eo ho yona moithuti a leng ka sehloohong ebile e thehilwe hodima diketsahalo. Di siya sebaka se seholo bakeng sa boiqapelo le dintlafatso ka lehlakoreng la titjhere, ho hlaloseng se lokelwang ho rutwa le mokgwa wa ho ruta.

Phetolelo ya Aforika Borwa ya thuto e thehilweng hodima diphetho, e lebisitswe ho tsosoloseng dikelello tsa batjha, e le hore ba tle ba kgone ho ba le seabo se felletseng bophelong ba moruo le ba phedisano. Ho hopotswe ho etsa bonnete ba hore baithuti bohle ba kgona ho ntshetsa pele le ho fihlella bokgoni ba bona ka botlalo mme ba bile ba hlometse bakeng sa ho ithuta bophelong bohle.

Boemo bo Phahameng ba Bokgoni le Tsebo ho Bohle

Boemo bo Phahameng ba Bokgoni le Tsebo ho Bohle

Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha, e ikemiseditse ho ntshetsa pele boemo bo phahameng ba tsebo le bokgoni ho bohle. E beha le ho phahamisa ditebello tse hodimo tsa seo baithuti ba Aforika Borwa ba ka se fihlellang. Toka ya phedisano e hloka hore dikarolo tsa setjhaba, tseo pele di neng di amohuwe matla ka lebaka la ho hloka tsebo le bokgoni, di lokela hore jwale di matlafatswe. Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha, e ikemiseditse ho fana ka motheo o matla, o tla etsa hore ntshetsopele ya boemo bo phahameng ba bokgoni le tsebo ho bohle bo kgonehe. E etsa jwalo ka ho totobatsa ho kopana ha bonyane ba tsebo le bokgoni bo tla fihlelwa ke baithuti sehlopheng se seng le se seng, mme e beha maemo a ka fihlellehang hodimo Tikolohong tsohle tsa ho Ithuta.

Tlhakiso le Phihlelo

Tlhakiso le Phihlelo

Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha, e lebisitswe ho Tlhakisetso le Phihlelo moralong le puong. Matshwao a mabedi a kgethollang a moralo - diphetho tsa ho ithuta le maemo a hlahlobo ya tekolo – di hlalosetsa baithuti hantle dipheo le diphetho tse hlokehang bakeng sa ho fetela mohatong o hlahlamang wa tsamaiso. Ho tlatsellelsa, Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha, e tla fumaneha ka dipuo tsohle tsa semmuso, ho kenyelleditswe le mongolo wa difofu (Braille)

Kgatelopele le Momahanyo

Kgatelopele le Momahanyo

Ntlhatheo ya thuto e momahantsweng ke ya bohlokwa ho thuto e thehilweng hodima diphetho. Momahano e nnetefatsa hore baithuti ba ba le boiphihlelo ba Tikoloho tsa ho Ithuta tse hokahaneng le tse tsamaelanang. E tshheheta le ho atolosa menyetla ya bona ho fihlella bokgoni, tsebo e fumanweng le maikutlo a hlahisitsweng le makgabane a kenyeleditsweng kharikhulamong yohle.

Kharikhulamo e tlamehile ho hlahisa ditebello tsa baithuti tse hatelang pele ka ho rarahana, ho teba le ho nama. Kgatelopele ya Kgopolokutlwisiso ke lebitso le sebediswang ho hlalosa sebopeho sena sa kharikhulamo. Ho Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha, maemo a tekolo Tlalehong e nngwe le e nngwe ya ho ithuta, a fana ka kgatelopele ya kgopolokutlwisiso Tikolohong ya ho Ithuta e nngwe le e nngwe ho tloha sehlopheng/kereiting e nngwe ho ya ho e nngwe.

Ka yona nako eo, baithuti ba se ke ba sebetsana le maemo a tekolo ba itshehlile thajana. Mahokela a etswe ka hare le ka ntle ho diphetho tsa ho ithuta le Tikoloho tsa ho Ithuta. Phihlelo ya tekano pakeng tsa momahano e ka ntle ho meedi le kgatelopele ya kgopolokutlwisiso, ho tloha sehlopheng ho ya sehlopheng ke tshiya ya kharikhulamo ena.

Ntshetsopele e tswelang pele ya matitjhere, dihlopha tsa tsamaiso ya sekolo, le batshehetsi ba lefapha ke karolo ya bohlokwa ya tabatabelo ena.

Sebopeho le Dikgopolokutlwisiso Tse sebediswang Ditlalehong tsa Tikoloho tsa ho Ithuta

*Sebopeho le Dikgopolokutlwisiso Tse
sebediswang Ditlalehong tsa Tikoloho tsa
ho Ithuta*

Tlaleho e nngwe le e nngwe ya Tikoloho ya ho Ithuta e na le dikarolo tse tharo e leng:

Selelekela: Karolo ena e lelekela Tlaleho ya Kharikhulamo ya Naha le Tikoloho ya ho Ithuta e qoholehileng - dipheo le matshwao a ikgethang tsa yona.

Karolo e buang ka diphetho tsa ho ithuta le maemo a tekolo: Tsena di hlahisa ditlhokeho le ditebello tsa baithuti ho ya ka sehlopha/kereiti. Mophatong wa Motheo (Dihlopha tsa R - 3), Mophatong o Mahareng (Dihlopha tsa 4 - 6) le Mophatong o Phahameng (Dihlopha tsa 7 - 9). Mophato wa Motheo o tsepamisitse maikutlo hodima bokgoni ba motheo, tsebo le makgabane ho nnetefatsa ntshetsopele ya ho ithuta ho tswelang pele. Diphetho tsa ho ithuta le maemo a tekolo, di lokela ho bonwa e le bonyane ba tsebo kapa tsebo ya bohlokwa, makgabane le bokgoni bo lokelang ho fihlelwa empa e se ke ya eba tsona feela tse rutwang. Di bontsha se leng bohlokwa bakeng sa kgatelopele tsamaisong/mokgwatshebetsong mme di radilwe ho tsamaellana le ditlhokeho tsa Sehlopha/kereiti ya 9.

Karolo ya tekolo: Karolo ena e hlakisa dintlhatheo le ditataiso bakeng sa tekolo mme e etsa dikgothalletso bakeng sa ho rekota le ho tlaleha ka tsa tekolo.

Lenane la Mehlopi: Karolo ena hangata e kenyelletsa dikgutsufatso, mabitso a bopilweng ka dikarolo tse qalang mantswe le tlotlontswe.

Sephetho sa ho Ithuta ke eng?

Sephetho sa ho Ithuta ke eng?

Sephetho sa ho ithuta se tswa diphethong tsa ho ithuta tse hlokolosi le tsa ntshetsopele. Ke tlhaloso ya seo (tsebo, bokgoni le makgabane) baithuti ba lokelang ho se tseba, ho se bontsha le ho kgona ho se etsa qetellong ya Mokgahlelo wa Thuto le Thupelo e Akaretsang. Sehlopha sa diphetho tsa ho

ithuta se lokela ho tiisa kgokelo le kgatelopele ho ntshetsopele ya dikgopolokutlwisiso, bokgoni le makgabane ka maemo a hlahlobo ya tekolo. Diphetho tsa ho ithuta ha di phatlalatse dikahare (se lokelang ho rutwa) le mokgwa wa ho ruta.

Maemo a tekolo ke eng?

Maemo a tekolo ke eng?

Maemo a tekolo a hlalosa bophahamo boo ka bona baithuti ba lokelang ho bontsha phihlello ya Diphetho kapa Sephetho sa ho ithuta le ditsela/mekgwa (botebo le bophara) ya ho bontsha phihlello ya bona. A qohollehile bakeng sa sehlopha ka seng mme a bontsha ka moo kgatelopele e tla etsahalang ka teng Tikolohong ya ho Ithuta. A kenyelletsa tsebo, bokgoni le makgabane a hlokehang/batlehang bakeng sa ho fihlella diphetho tsa ho ithuta. Ha a bolele/hlalose mokgwa wa ho ruta.

Maemo a Tekolo a fapane jwang le Sephetho sa ho Ithuta?

Maemo a Tekolo a fapane jwang le Sephetho sa ho Ithuta?

Diphetho tsa ho ithuta di hlalosa seo moithuti a lokelang ho se tseba le ho kgona ho se etsa. Maemo a Tekolo a hlalosa bonyane ba bophahamo, botebo le bophara ba se lokelang hore ho ithutwe sona. Maamong a nnete sena se bolela hore sephetho sa ho ithuta se ka kgona ebile se tla dula se le jwalo se sa fetoha sehlopheng se seng le se seng, ha Maemo a Tekolo a fetoha sehlopheng se seng le se seng.

Maemo a Tekolo a na le seabo ho phumano ya mangolo a ho ithuta. Ntlheng ya mokgahlelo wa Thuto le Thupelo e akaretsang, sena se bolela Setifikeiti sa Thuto le Thupelo e Akaretsang.

Dithusathuo le mananeo a ntshetsopele ya matitjhere di tla ba le seabo sa bohlokwa ho tolokeng/hlaloseng le ho faneng ka maikutlo ho diphetho tsa ho ithuta le maemo a tekolo.

Mananeo a ho Ithuta

Mananeo a ho Ithuta

Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha ya dihlopha/dikereiti tsa R- 9, e tla kenngwa tshebetsong dikolong ka tshebediso ya mananeo a ho

ithuta. Mananeo o ho Ithuta a radilwe le ho hlophiswa ka tatelano ya diketsahalo tsa tshebetso tse hodisang ho fihlella diphetho tsa ho ithuta le maemo a tekolo bakeng sa mophato.

Jwalo ka ha Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha e totobatsa dikgopolokutlwisiso, bokgoni, le makgabane ho ya ka sehlopha se seng le se seng, Mananeo a ho ithuta ona a totobatsa botebo ba ho ithuta le mesebetsi ya tekolo mophatong ka mong. Mananeo a ho ithuta a bile a na le dipallo tsa tshebetso, tse fanang ka sekgahla/lebelo le tlhahlamano ya mesebetsi ena selemo le selemo, le mehlala ya ditlhophiso tsa se tla rutwa tse tla kenngwa tshebetsong nako e nngwe le e nngwe. Dintlhatheo tse aletsang/tshehetsang, le makgabane a Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha, le tsona di tjhaella monwana Mananeo ao a ho Ithuta.

Mananeo a ho Ithuta a lokela ho nnetefatsa hore diphetho tsohle tsa ho ithuta le maemo a tekolo a latelwa ka katleho le hore tikoloho e nngwe le e nngwe e filwe nako ya yona le kgatello. Mananeo a ho ithuta a tla tshetlehwa ho dikamano tse teng pakeng tsa diphetho tsa ho ithuta le maemo a tekolo, ntle le ho dumella ho nkelwa fatshe hwa maemo a tikoloho tsa ho ithuta.

Mananeo a ho Ithuta mophatong ka nngwe

Mananeo a ho Ithuta mophatong ka nngwe

Mophatong wa Motheo, ho na le Mananeo a mararo a ho ithuta: Ho ruteha, Tsebo ya Dipalo le Bokgoni ho tsa Bophelo.

Mophatong o Mahareng, Dipuo le Mmetse ke mananeo a ikgethang a ho ithuta. Mananeo a ho ithuta a lokela ho nnetefatsa hore diphetho tse behetsweng tikoloho e nngwe le e nngwe ya ho ithuta di phethwa ka katleho le ka kutlwisiso. Dikolo di ka etsa qeto mabapi le mananeo ao ho ka sebetsanwang le wona le mofuta wa mananeo a ho Ithuta a itshetlehileng ho ditlhoko tsa ditlhophiso tsa sekolo, ha feela ditlhoko tsa naha tse tlang pele le ditlhoko tsa ntshetsopele tsa moithuti mophatong ka mong di elwa hloko.

Mophatong o Phahameng ho na le mananeo a ho ithuta a robedi, a itshetlehileng hodima Tlaleho ya Ditikoloho tsa ho Ithuta.

Matitjhere a tla ikarabella ho hlahiseng mananeo ao a ho ithuta. Lefapha la Thuto le tla nehelana ka leano la tataiso bakeng sa ho hlahisa mananeo a ho ithuta a itshetlehileng ka Tlaleho ya Tikoloho ya ho Ithuta ho tshehetsa tsela ena

ya tshebetso. Diporofensi di tla hlahisa ditataiso tse ding moo ho hlokalang bakeng sa ho kenyeletsa le maemo a fapaneng.

Mananeo a thuto ya titjhere a tla bopa tsebo ya titjhere, dihlopha tsa tsamaiso ya sekolo le batshehetsi ba lefapha, ho hlahisa, ho kenya tshebetsong, ho tsamaisa, le ho tshehetsa tlhahiso ya mananeo a ho ithuta.

Tataiso tsa Mananeo a ho Ithuta.

Tataiso tsa Mananeo a ho Ithuta

Ho nnetefatsa phihlello ya maemo a behilweng ke Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha, leano la tataiso bakeng sa mananeo a ho ithuta a loketseng le a nepahetseng, le tla botjwa boemong ba naha ka tshebedisanommoho le diporofensi. Tataiso tsena di tla hatella dintlhatheo tsa ho ithuta ho hokahantsweng le phihlello ya dikamano tse lekaneng pakeng tsa kamahano ditikolohong tsohle le ntshetsopele ya dikgopolokutlwisiso ho tloha kereiting e nngwe ho ya ho e nngwe. Molao wa Leano la Thuto ya Naha (National Education Policy Act) wa (1996, karolo 3 temana 4) o neha Letona la Thuto matla a ho etsa qeto hodima dintho tse ding tse jwalo ka leano la naha la tataiso boemong ba naha bakeng sa ho hlophisa Mananeo ana a ho Ithuta.

Leano lena la ditataiso le tla fana ka tlhahisoleseding le tataiso ho:

- ▶ Kgokahano mahareng le bophara ba tikoloho tsa ho ithuta
- ▶ Kgobokanyo ya maemo a tekolo
- ▶ Kamano pakeng tsa diphetho tsa ho ithuta
- ▶ Kabo ya nako
- ▶ Tekolo
- ▶ Ditshita ho ithuteng
- ▶ Ho rala Lenaneo la ho Ithuta
- ▶ Leano le ho behwa ha molao
- ▶ Thupelo, ntshetsopele, le nehelano ya se itseng
- ▶ Nehelano ya disebediswa
- ▶ Ho rala le ho hlophisa

Tataiso tsena di tla sebediswa ho latela maemo a leano le ntseng le le teng, le meralo ya peho ya melao e jwalo ka Dipampiri tse Tshweu tse tshelatseng tse buang ka thuto, Molao wa Molaotheo wa Thuto ya (1996), Molao wa Dikolo wa Aforika Borwa (1996) le Molao wa Khiri ya Matitjhere (1998). Tataiso tsa mananeo a ho ithuta di tla fana ka moralo/sebopeho se tla latelwa ha ho sebetsanwa le moithuti ya qohollehileng le ditlhoko tsa maemong a bophelo.

Kabo ya nako

Kabo ya nako

Ho ya ka Karolo ya 4 ya Molao wa Khiro ya Matitjhere (1998), letsatsi le tlwaelehileng la tshebetso la matitjhere e tla ba dihora tse 7. Ho ya ka molao wa Leano la Naha la Thuto 1996 nako e hlophisitsweng bekeng ya tshebetso ya sekolo ke dihora tse 35. Sena se tla hlophiswa ka mokgwa ona tafoleng e latelang:

Mophato	Sehlopha	Nako
Mophato wa Motheo	R, 1 le 2	22 dihora 30 metsotso
	3	25 dihora 30 metsotso
Mophato o Mahareng	4, 5 le 6	26 dihora 30 metsotso
Mophato o Phahameng	7	26 dihora 30 metsotso
	8 le 9	27 dihora 30 metsotso

Nako ya ho ruta e hlophisitsweng bakeng sa Mophato wa Motheo e bontshitswe ka tlase ele diperesente tsa dinako tse tafoleng e ka hodimo:

Lenaneo la ho Ithuta	Nako (%)
Ho ruteha	40%
Tsebo ya dipalo	35%
Bokgoni ho tsa Bophelo	25%

Nako eo ho fanweng ka yona e le diperesente (jwalo ka ha e bontshitswe tafoleng e ka hodimo) ya Mophato o Mahareng le Mophato o Phahameng ke:

Tikoloho ya ho Ithuta la ho Ithuta	Nako (%)
Dipuo	25%
Mmetse	18%
Mahlale a Tlhaho	13%
Mahlale a Phedisano	12%
Thekenoloji	8%
Mahlale a Kgwebo le Tsamaiso	8%
Kamahano ho tsa Bophelo	8%
Bonono le Botjhaba	8%

Ditataiso tsa ho rala/boitokisetso ho fanwa ka tsona Ditataisong tsa Lenaneo la ho Ithuta.

Tekolo

Tekolo

Tlaleho e nngwe le e nngwe ya Tikoloho ya ho Ithuta e kenyeletsa karolo e hlalositsehang ha batsi ka tekolo. Sebopehong sa thuto e thehilweng hodima diphetho mekgwa e nepahetseng hantle ya ho hlahloba e kenyeletsang dintlha tse arohaneng tsa kgopolokutlwisiso e a sebediswa. Tekolo e lokela ho nehelana ka ditshupisi tsa phihlello ya moithuti ka tsela e nepahetseng haholo le e atlehang le ho nnetefatsa hore baithuti ba hokahanya le ho sebedisa tsebo le bokgoni. Tekolo e lokela hape ho thusa baithuti ho etsa dikahlolo ka tshebetso tsa bona, ba ipehele dipheo bakeng sa tswelopele le qholotso ya ho ithuta ho tswelang pele.

Tlaleho e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha, e etsa hore kharikhulamo e tsamaellane le leano la tekolo le fumanwang Leanong la Tekolo (Koranta ya Mmuso 19640 ya 1998). Tataiso e tlwaelehileng ya matitjhere e fumanaha qetellong ya Tlaleho e nngwe le e nngwe ya Tikoloho ya ho Ithuta.

Setifikeiti sa Thuto le Thupelo e Akaretsang

Setifikeiti sa Thuto le Thupelo e Akaretsang

Ho ruta le ho ithuta hohle ho tloha Sehlophang/Kereiting ya R- 9, ho na le seabo mofuteng wa moithuti ya labalabelwang ke Tlaleho ya Kharikhulamo ya Naha. Tekolo ya ho ithuta hona, e etsahala motjha o tjhele ho ya tswella ka nqane ho dilemo tse leshome tsa ho kena sekolo. Ho hlahloba le ho nehelana ka setifikeiti ka mora ho ithuta hona ho bokelletsweng, ho etsahala qetellong ya kereiti/sehlopha sa 9, ha baithuti ba fihleletseng ditlhoko tse behilweng ba tla fuwa Setifikeiti sa Thuto le Thupelo e Akaretsang

Setifikeiti sa Thuto le Thupelo e Akaretsang sa ho kena sekolo ho tlamang, ke phumano e phethahetseng ya mangolo bakeng sa dikolo, e itshetlehile boemong bo itseng boo diphetho tsa ho ithuta, di fihlellwang ka tshebediso ya maemo a tekolo ya kereiti ya 9.

Ho fihlela ka 2008, leano la jwale le amanang le mangolo a thuto le tla nne le sebetse. Ka mora moo Setifikeiti sa Thuto le Thupelo e Akaretsang se kentsweng motjheng hore se tsamaellane le Tlaleho ena e Lekotsweng Botjha ya Kharikhulamo ya Naha, se tla kenngwa tshebetsong.

Tikoloho tsa ho Ithuta: Ditlhaloso le Diphetho

*Tikoloho tsa ho Ithuta:
Ditlhaloso le Diphetho*

Dipuo

Tlhaloso

Tlhaloso

Tlaleho ya Tikoloho ya ho Ithuta ya Dipuo e kenyelletsa:

- ▶ Dipuo tsohle tsa semmuso tse leshome le motso o le mong: Sepedi, Sesotho, Setswana, SiSwati, Tshivenda, Xitsonga Afrikaans, English, isiNdebele, Sexhosa le Sezulu.
- ▶ Dipuo tse tjhaelletseng monwana ke Lekgotla la Dipuo la Aforika Borwa (PANSALB) le Lekgotla la Aforika Borwa la Matla Ditefikeiting (SAFCERT) le tse jwalo ka mongolo wa difofu le Puo ya matshwao ya Aforika Borwa.

Naheng ya botemengata jwalo ka Aforika Borwa, ho bohlokwa hore baithuti ba fihlelle boemo bo phahameng ba boipabolo ho bonyane dipuo tse pedi, le hore ba kgona le ho buisana ka tse ding.

Tlaleho ya Tikoloho ya ho Ithuta ya Dipuo e latela mokgwa wa ho kenyeletsa botemengateng kapa katamelo e phahamisang maleme a mangata ka ho re:

- ▶ Baithuti bohle ba ithuta puo ya bona ya hae/lapeng le bonyane e le nngwe ya semmuso ya tlatsetso.
- ▶ Baithuti ba ba le boiphihlelo puong ya bona ya tlatsetso, ha ka hlakoreng le leng ba ntse ba bolokile le ho ntshetsa pele puo ya bona ya lapeng.

Tlaleho ya Tikoloho ya ho Ithuta ya Dipuo e akaretsa dipuo tsohle tsa semmuso e leng:

- ▶ Puo tsa Hae/Lapeng
- ▶ Puo tsa pele tsa Tlatsetso
- ▶ Puo tsa bobedi tsa Tlatsetso

Puo ya moithuti ya hae/lapeng e lokela ho sebediswa bakeng sa ho ithuta le ho ruta ha ho kgonahala. Sena se bohlokwa haholoholo Mophatong wa Motheo moo baithuti ba ithutang ho bala le ho ngola. Ha baithuti ba lokela ho fetoha ho tloha tshebedisong ya puo ya bona ya hae/lapeng, ho ya puong ya tlatsetso bakeng sa ho ithuta le ho ruta, tlhophiso e nepahetseng e a hlokeha.

Diphetho

Diphetho

1. **Ho Mamela:** Moithuti o kgona ho mamela hore a fumane tlhahisoleseding, boithabiso le ho arabela ka tshwanelo le ka tshekatsheko e tebileng maemong a fapaneng.
2. **Ho Bua:** Moithuti o kgona ho buisana/hokahana ka boitshepo le nepahalo ka puo e buuwang maemong a fapaneng.
3. **Ho Bala le ho Boha:** Moithuti o kgona ho bala le ho boha ho fumana tlhahisoleseding le boithabiso, hape a arabe le ka bohlokolosi ho bokgabane ba botjhaba le ba maikutlo ditemeng.
4. **Ho Ngola:** Moithuti o kgona ho ngola ditema tse fapaneng, tsa dintlha le tsa boiqapelo mabapi le merero e mengata e fapaneng/ phatlalletseng.
5. **Ho Nahana le ho Fana ka Mabaka:** Moithuti o kgona ho sebedisa puo ho nahana, ho fana ka mabaka, ho fumana, ho hlophisa le ho sebedisa tlhahisoleseding ho ithuteng.
6. **Sebopeho sa Thutapuo le Tshebediso:** Moithuti o a tseba mme o kgona ho sebedisa medumo, mantswe le thutapuo ho bopa le ho toloka ditema.

Ho mamela le ho bua, ho bala le ho boha, ho ngola, ho nahana le ho fana ka mabaka le tsebo ya medumo, mantswe le thutapuo, le ha di hlahiswa e le diphetho tse itsamaelang ka bonngwe, di lokela ho hokahannngwa ho rutweng le ho hlahlojweng.

Mmetse

Tlhaloso

Tlhaloso

Mmetse ke tshebetso ya botho e kenyelletsang ho ela hloko, ho emela, le ho batlisisa dipaterone le dikamano tsa bongata ponahalong ya sebopeho le phedisano, le pakeng tsa disebediswa tsa mmetse ka botsona. Ka tshebediso ya tsela ya ho etsa dintho, mehopolo e metjha ya mmetse le kutlwisiso e tebileng di a hlahiswa.

Mmetse o sebedisa puo ya wona e ikgethileng e kenyeletsang matshwao le mongolopalo ho hlalosa dikamano tsa dipalo, jeometri, le dikerafo. Dikgopolokutlwisiso tsa mmetse di ahellana hodima tse ding, ka hoo seo se bopa sebopeho se tshwarahaneng.

Mmetse ke sehlahiswa sa dipatlisiso tsa botjhaba bo fapaneng, ke ketsahalo e nang le sepheo/morero maemong a dipheo le dikgaello tsa phedisano, dipolotiki, le moruo. Ha o a kgaohannngwa le boleng kapa hona ho ba mahareng a botjhaba bo fapaneng.

Diphetho

Diphetho

1. **Dipalo, mefuta e fapaneng ya tshebetso le dikamano:** Moithuti o kgona ho lemoha, ho hlalosa le ho emela dipalo le dikamano mme a ka bala dipalo, a ka akanya, a ka sebetsa ka dipalo le ho nnetefatsa ka bokgoni le boitshepo tharolong ya diqaka tsa mmetse.
2. **Dipaterone, mesebetsi le alejebora:** Moithuti o kgona ho lemoha, ho hlalosa le ho bontsha dipaterone le dikamano esita le ho rarolla diqaka, a sebedisa puo le bokgoni ba alejebora.
3. **Sebaka le sebopeho:** Moithuti o kgona ho hlalosa le ho bontsha matshwao a kgethollang, le dikamano dipakeng tsa dibopeho tsa dibopeho tsa 2-D le dintho tsa 3D tse maemong le dibakeng tse fapaneng.
4. **Ditekanyetso:** Moithuti o kgona ho sebedisa dikarolwana tse loketseng tsa tekanyetso, disebediswa le difomula maemong a fapaneng.
5. **Ho sebetsa ka dintlha/data:** Moithuti o kgona ho bokella, ho kgutsufatsa, ho bontsha/pepesa le ho manolla dintlha/data e le hore a kgone ho fihlela diqeto le ho ka lepa, esita le ho hlalosa esita le ho fihlela monyetla wa phapano.

Mahlale a Tlhaho

Tlhaloso

Tlhaloso

Seo kajeno se tsejwang e le 'Mahlale' (Saense) se na le motso wa sona botjhabeng ba Seaforika, Searabo, Seasia, Seamerika le ho Seyuropa. Se filwe sebopeho ke ho batla ho utlwisisa lefatshe la tlhaho ka ho ela hloko ho ngola melaetsa ka tshebediso ya matshwao a itseng le ho kenya mehopolo tekong, ebile se tswela pele ho ba karolo ya lefa la botjhaba la matjhaba ohle. Hangata e tsejwa ka kgonahalo ya ho etsa ditokodiso tse nepahetseng tseo ho ka bang le kgonahalo ya hore di nnetefatswe (McGraw- Hill Concise Encyclopaedia of Science and Technology, 2nd Edition, p. 1647)

Tlaleho ya ho Ithuta ya Mahlale a Tlhaho, e labalabela tikoloho/maemo a ho ruta le ho ithuta a elang hloko hore batho ba Aforika Borwa ba na le mekgwa ya ho ithuta, e fapaneng mmoho le diponalo tse tshwaeditsweng ke botjhaba. Tikoloho ya ho Ithuta ya Mahlale e qala ntlheng ya hore baithuti bohle ba lokela ho ba le bokgoni ba ho fihlella thuto ya mahlale e nang le molemo. Thuto e molemo e lokela ho tsepamiswa hodima moithuti. E lokela ho thusa moithuti ho utlwisisa e seng feela tsebo ya mahlale le hore e hlahiswa jwang, empa le dintlha tsa tikoloho le tsa lefatshe. Tikoloho ya Mahlale a Tlhaho e ikemiseditse ho nehelana ka motheo oo ho ona baithuti ba ka hahellang bophelong bohle ba bona.

Tlaleho ya Tikoloho ya ho Ithuta ya Mahlale a Tlhaho, e phahamisa phadimeho ya mahlale. E etsa sena ka ho tsepamisa maikutlo ho:

- ▶ Ntshetsopele le ho tshebediso ya bokgoni ba tshebetso e nang le tsela ya mahlale maamong a fapafapaneng.
- ▶ Ntshetsopele le tshebediso ya tsebo ya mahlale le kutlwisiso.
- ▶ Kananelo ya dikamano le boikarabelo pakeng tsa mahlale, setjhaba le tikoloho.

Diphetho

Diphetho

1. **Dipatlisiso tsa Mahlale/Saense:** Baithuti ba sebetsa ka boitshepo ntlheng ya ho ba le tjantjello ya ho tseba ka ponahalo tsa tlhaho, ba batlisisa

dikamano le ho rarolla diqaka maemong a tsa mahlale, thekenoloji le tikoloho.

2. **Ho bopa tsebo ya Mahlale:** Baithuti ba a tseba, ba a hlalosa/toloka le ho sebedisa tsebo ya mahlale, thekenoloji le tikoloho.
3. **Mahlale/Saense, Phedisano le Tikoloho:** Baithuti ba na le bokgoni ba ho bontsha kutlwisiso ya dikamano tse tshwarahaneng pakeng tsa mahlale/saense le Thekenoloji, setjhaba le tikoloho.

Mahlale a Phedisano

Tlhaloso

Tlhaloso

Mahlale a Phedisano a ruta dikamano mahareng a batho, le mahareng a batho le tikoloho. Dikamano tsena di fapana ka dinako le dibaka, di bile di tshwaetswa ke maemo a phedisano, sepolotiki, moruo le tikoloho hape le ke makgabane, maikutlo le ditumelo tsa batho.

Mehopolokutlwisiso, bokgoni, le ditshebetso tse nang le tsela ya Nalane le Thutafatshe di bopa matshwao a mantlha a Tlaleho ya Tikoloho ya ho Ithuta ya Mahlale a Phedisano. Thuto ya tikoloho le ditokelo tsa botho ke tsa bohlokwa thutong ya Nalane le ya Thutafatshe ka bobedi.

Tlaleho ya Tikoloho ya ho Ithuta ya Mahlale a Phedisano, e sebetsana haholo le seo baithuti ba ithutang sona, le mokgwa oo ba ithutang le ho bopa tsebo ka wona. Tlaleho ya tikoloho ya ho Ithuta e kgothaletsa baithuti ho botsa dipotso le ho fumana dikarabo malebana le setjhaba le tikoloho eo ba phelang ho yona.

Tlaleho ya Tikoloho ena ya ho Ithuta e na le sepheo sa ho ba le seabo sa ntshetsopela ya baahi ba nang le tsebo, ba nang le kelohloko le boikarabelo, ba kgonang ho ba le seabo se ahang setjhabeng se nang le botjhaba bo fapaneng le bo fetohang. Hape se etsa hore baithuti ba hlomele hore ba tsebe ho phehisa ntshetsopeleng ya setjhaba sa toka le demokerasi.

Diphetho

| *Diphetho*

Nalane

1. **Patlisiso ya nalane:** Moithuti o kgona ho sebedisa bokgoni ba ho botsisisa hore a fuputse ka tse fetileng le tsa kajeno.
2. **Tsebo le kutlwisiso ya nalane/hisettori:** Moithuti o kgona ho bontsha tsebo le kutlwisiso ya nalane.
3. **Ho hlalosa/toloka nalane/hisettori:** Moithuti o kgona ho toloka dintlha tsa nalane.

Thutafatshe

1. **Patlisiso ya Thutafatshe:** Moithuti o kgona ho sebedisa bokgoni ba ho botsisisa hore a fuputse ka dikgopolokutlwisiso le tsela tsa thutafatshe le tikoloho.
2. **Tsebo le kutlwisiso ya Thutapuo:** Moithuti o kgona ho bontsha tsebo le kutlwisiso ya thutafatshe le tikoloho.
3. **Ho utulla/hlwedisa dintlha:** Moithuti o kgona ho etsa diqeto tse hlabolohileng ka dintlha le diqaka tsa phedisano le tikoloho.

Bonono le Botjhaba

Tlhaloso

| *Tlhaloso*

Tlaleho ya Tikoloho ya ho Ithuta ya Bonono le Botjhaba, e akaretsa bonono bo phatlalletseng le ditlwaelo tsa botjhaba ba Aforika Borwa. Bonono le botjhaba ke karolo ya bohlokwa ya bophelo e akaretsang dintlha tsa semoya, disebediswa, kelello le maikutlo a boiteko ba batho setjhabeng. Botjhaba bo itsebahatsa ka tsela ya bonono le ditsela tsa/mekgwa ya ho phela, ditsela tsa boitshwaro, lefa, tsebo le tsamaiso/mokgwa wa ditumelo. Botjhaba bo fapaneng ha bo a ema nqa e le nngwe, bo na le nalane le maemo, bo a fetoha, haholoholo ha bo kopana le bo bong.

Katamelo ho botjhaba Tlalehong ya Tikoloho ya ho ithuta, e kgothaletsa baithuti ho:

- ▶ Sutha mokgweng wa ho ba majalefa a botjhaba a se nang seabo, ho bane ba nka karolo, ba mafolofolo.
- ▶ Bontsha ka boiqapelo ho bonono, mesebetsi le diketsahalo tsa botjhaba.
- ▶ Hlwaya kgokahano pakeng tsa mosebetsi wa bonono le botjhaba.
- ▶ Utlwisisa maemo a thutafatshe, moruo, le boahisani ao ho wona bonono le botjhaba di ipontshahatsang.
- ▶ Hlwaya kgokahano pakeng tsa ditlwaelo tsa botjhaba, matla le kगतello ya botjhaba.
- ▶ Sekaseka tshusumetso/sephetho sa nako hodima botjhaba le bonono.
- ▶ Utlwisisa ka moo bonono bo hlahisang, bo atolosang le ho phephetsa botjhaba ka mekgwa e ikgethileng.

Mokgwa wa katamelo malebana le bonono Tlalehong ya Tikoloho ena ya ho ithuta, e tloha boitemohelong bo phatlalletseng, bo kenyelletsang dibopeho tsa mefuta e fapaneng ya bonono maamong a fapaneng, a botjhaba malebana le botebo bo eketsehileng ba tsebo le bokgoni kereiting ya 8 le ya 9. Botshepehi ba dibopeho/mefuta e arohaneng ya bonono le boleng ba boitemohelo ba ho ithuta bo hokahantsweng di elwa hloko. Tlaleho ya Tikoloho ya ho Ithuta e tsitlallela ho bopa tekatekano pakeng tsa tsebo e akaretsang, e holang malebana le Bonono le Botjhaba, le tsebo le bokgoni bo ikgethileng mofuteng o mong le o mong wa bonono.

Diphetho

Diphetho

1. **Ho bopa, ho toloka/hlalosa le ho nehelana:** Moithuti o kgona ho bopa, ho toloka/hlalosa le ho nehelana ka mosebetsi mofuteng o mong le o mong wa bonono.
2. **Bontshahatsa:** Moithuti o kgona ho bontsha ka hloko tshebetso tsa botjhaba le bonono, dihlahiswa le ditaele maamong a fetileng le ho a kajeno.
3. **Ho ba le seabo le ho sebetsa mmoho:** Moithuti o kgona ho bontsha bokgoni ba motho ka mong le bo pakeng tsa batho, ka tshebediso ya ho ba le seabo ka bomong kapa sehlopheng diketsahalong tsa Bonono le Botjhaba.
4. **Ho ikutlwahatsa le kgokahano/puisano:** Moithuti o kgona ho lekola le ho sebedisa mefuta e mengatanyana ya kgokahano le ho ikutlwahatsa Bononong le Botjhabeng.

Kamahanyo Ho Tsa Bophelo

Tlhaloso

Tlhaloso

Kgopolokutlwisiso/Kamahanyo ho tsa Bophelo, e jere mohopolo wa bohlokwa wa seo tikoloho ya ho ithuta e ikemiseditseng ho se fihlella. E tataisa le ho lokisetsa baithuti bophelo le tsohle tse ka kgonehang. Kamano ho tsa Bophelo e etsa hore baithuti ba hlomele mabapi le bophelo bo nang le moelelo le bo atlehileng setjhabeng se fetohang ka potlako.

Tlaleho ya Tikoloho ya ho Ithuta ya Kamahanyo ho tsa Bophelo, e aha bokgoni (skills) tsebo, makgabane le maikutlo a fang baithuti matla a ho etsa diqeto tse hlabolohileng, tse nepahetseng mabapi le tse latelang:

- ▶ Phahamiso ya bophelo bo botle
- ▶ Ntshetsopele ya phedisano/kahisano
- ▶ Bointshetsopele
- ▶ Ntshetsopele ya sebopeho/mmele le motsamao
- ▶ Tlwaetso lefatsheng la mosebetsi

Mmoho, dintlha tsena tsa tsepamiso tse hlano, tsa Tlaleho ya Tikoloho ya ho Ithuta ya Kamahanyo ho tsa Bophelo, di shebane le ditokelo tsa botho le tsa tikoloho tse totobaditsweng molaotheong wa naha.

Diphetho

Diphetho

1. **Phahamiso ya bophelo bo botle:** Moithuti o kgona ho etsa diqeto tse hlabolohileng malebana le bophelo ba motho ka mong, setjhaba le tikoloho ya bophelo bo botle.
2. **Ntshetsopele ya kahisano:** Moithuti o kgona ho bontsha kutlwisiso ya, le boinehelo ho ditokelo tsa molaotheo le ho boikarabelo mme a bontshe kutlwisiso ya botjhaba le ditumelo tse fapaneng.
3. **Bointshetsopele:** Moithuti o kgona ho sebedisa bokgoni boo a ithutileng bona, ho fihlella le ho phahamisa bokgoni ba ho arabela ka katleho diphephetsong tsa lefatsheng leo a phelang ho lona.
4. **Ntshetsopele ya sebopeho/mmele le motsamao:** Moithuti o kgona ho bontsha kutlwisiso mme a be le seabo diketsahalang tse phahamisang motsamao le kgolo ya mmele.
5. **Tlwaetso lefatsheng la mosebetsi:** Moithuti o kgona ho etsa diqeto tse hlabolohileng ka tsa ho ntshetsa pele dithuto le ka tsa kgetho ya mosebetsi.

Mahlale a Kgwebo Le Tsamaiso

Tlhaloso

Tlhaloso

Tlaleho ya Tikolohong ena ya ho Ithuta ya Mahlale a Kgwebo le Tsamaiso, e kenyeletsa ho ithuta tshebediso ya motho ka mong, setjhaba kapa ya kopanelo ya mefuta e fapaneng ya disebediswa bakeng sa ho kgotsofatsa ditlhoko le ditakatso tsa batho, ebile a ntse a bontsha ka bohlokolosi ditlamorao tsa tshebediso e mpe ya disebediswa tikolohong le bathong.

Ka ho qoholleha Tlaleho ya Tikoloho ya Mahlale a Kgwebo le Tsamaiso e sebetsana le:

- ▶ Sebopelo, ditshebetso, le tlhahiso ya disebediswa le ditshebeletso
- ▶ Moruo wa Aforika Borwa le tsamaiso ya kahisano le moruo dinaheng tse fapaneng.
- ▶ Ho tsetela le taolo ya tsa ditjhelete le bokgoni ba ho rala mabapi le thuo ya motho ka mong, ya setjhaba kapa ya kopanelo.
- ▶ Bokgoni ho tsa kgwebo le tsebo e hlokehang ho tsamaisa maphelo a batho le ditikoloho.

Diphetho:

Diphetho

1. **Tsebo le kutlwisiso ya sedikadikwe sa kgwebo:** Moithuti o kgona ho bontsha tsebo le kutlwisiso ya sedikadikwe sa kgwebo ho rarolleng diqaka tsa moruo.
2. **Kutlwisiso ya kgolo e tshwarellang le ntshetsopele:** Moithuti o kgona ho bontsha kutlwisiso ya kgolo e tshwarellang, kahobotjha le ntshetsopele, le ho nahana/bontsha ka manollo e tebileng tshebetso tse amanang.
3. **Tsebo le bokgoni ba tsamaiso, Mosebedisi le tsa ditjhelete:** Moithuti o kgona ho bontsha tsebo le bokgoni ba ho sebedisa ka boikarabello ho tsa tsamaiso, mosebedisi le ho tsa ditjhelete.
4. **Bokgoni le tsebo ho tsa kgwebo:** Moithuti o kgona ho bontsha maikutlo, tsebo le bokgoni ho tsa kgwebo.

Thekenoloji

Tlhaloso

Tlhaloso

Thekenoloji e sa le e le teng nalaneng yohle jwalo ka ketsahalo eo ho yona batho ba sebedisang motswako wa tsebo, bokgoni le disebediswa tse fumanehang ho fumana ditharollo tseo ka tsona ba ka fihlellang ditlhoko le ditakatso tsa bona tsa letsatsi le letsatsi. Tse ding tsa ditharollo tsena di tla ka sebopeho sa dihlahiswa ha ditharollo tse ding di kenyeletsa motswako wa dihlahiswa ho etsa ditsamaiso. Le kajeno batho ba ntse ba na le ditlhoko le ditakatso. Ditharollo di ntse di hlahiswa ka tshebediso ya diketsahalo tse kopanyang tsebo, bokgoni le disebediswa tse teng. Le ha ho le jwalo, tsebo, bokgoni le disebediswa tse sebediswang kajeno, di fapane ka lebaka la ntshetsopele e potlakileng ya thekenoloji. Setjhaba sa kajeno se rarahanane ebile se fapane. Mabaka a moruo le tikoloho, le mefuta e fapaneng ya maikutlo le makgabane a lokelwa ho elwa hloko ha ho hlahiswa ditharollo tsa thekenoloji. Ke tlasa maemo ana thekenoloji e hlalosewang jwalo ka:

Tshebediso ya tsebo, bokgoni le disebediswa ho fihlella ditlhoko le ditakatso tsa batho ka ho hlahisa ditharollo tse ka sebetsehang diqakeng ha ho ntse ho etswe hloko mabaka a phedisano le a tikoloho.

Diphetho

Diphetho

1. **Ditsela tsa tshebetso le bokgoni ba thekenoloji:** Moithuti o kgona ho kenya tshebetsong ditsela le bokgoni ba thekenoloji, ka boitshwaro bo amohelehileng le boikarabelo ho sebediswa tlhahisoleseding le kgokahano tse nepahetseng tsa thekenoloji.
2. **Tsebo le kutlwisiso ya thekenoloji:** Moithuti o kgona ho utlwisisa le ho kenya tshebetsong tsebo ya thekenoloji, e nepahetseng ka boitshwaro bo amohelehileng le boikarabelo.
3. **Thekenoloji, setjhaba le tikoloho:** Moithuti o kgona ho bontsha kutlwisiso ya dikamano tse kopaneng mahareng a thekenoloji, setjhaba sa selehae le tikoloho ha nako e ntse e tsamaya.

